

Topònims mallorquins dels repobladors catalans

Cosme Aguiló

DOI: 10.2436/15.8040.01.264

Resum

Anys enrere, en un article intítulat *Flexió de gènere i de nombre en topònims mallorquins formats per article més antropònim*, publicat en el volum *Homenatge a Ramon Amigó i Anglès* (SOBI, 84, 2001: 23-27), havíem mostrat l'antiguitat dels topònims adscrits al model indicat, o sigui noms dels tipus *es Puigderrós*, *es Llombards*, *s'Estelella*, *ses Arnaules*, els quals sovint tenen suport documental en els segles XIII i XIV i no són altra cosa sinó noves denominacions que transmeten els antropònims dels repobladors catalans que ompliren els buits deixats pels andalusins com a conseqüència de la pèrdua de les seves terres.

Ara, amb aquesta comunicació, volem fer una aproximació a una altra estructura toponímica no gaire distant de l'esmentada, d'una certa freqüència a Mallorca, que també té el seu origen en les primeres onades dels qui repoblaren l'illa. Ens referim als noms de lloc que apareixen en solitari, sense articles introductoris ni determinants, topònims del tipus *Carroça*, *Mondragó*, *Païssa*, *Merola*, etc. Intentarem tres coses: fer-ne la nòmina, aportar, sempre que sigui possible, la documentació que demostra la seva antigor i mostrar la seva distribució espacial.

L'any 2001, en un article publicat en un volum *Homenatge a Ramon Amigó i Anglès* en el *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica*, seguint les petjades d'un treball del Dr. Joan VENY (1996: 51-87), intentàvem fer un toc d'atenció sobre una estructura toponímica mallorquina que es caracteritza per estar formada per un nom de persona (cognom, prenom o malnom) introduït per un article, masculí o femení, i en ambdós casos tant singular com plural. Proposàvem com a models de les quatre variants possibles els topònims següents: *es Puigderrós* (Llucmajor), *es Llombards* (Santanyí), *s'Estelella* (Llucmajor) i *ses Arnaules* (Llucmajor). Amb altíssima freqüència, els noms que es trobaven documentats, mostraven una venerable antigor que feia remuntar la seva existència fins als segles XIII o XIV, en plena efervescència del repoblament català de Mallorca.

Amb un treball que s'ha beneficiat de generoses aportacions, que agraïm molt, dels amics Antoni Pasqual i Antoni Mas, ara ens agradaria focalitzar l'atenció sobre uns topònims molt semblants que es caracteritzen, però, pel fet de no disposar d'aquell article introductor i són, per tant, noms formats per antropònims que es presenten en solitari, sense cap tipus d'acompanyament. Generalment són catalans, però la recerca n'acull també d'altres que, almenys per l'etimologia, provenen de territoris més o menys acostats al nostre. Tenen sovint la mateixa edat que els que han estat descrits al començament i són també testimoni de les primeres onades de repobladors que, des de Catalunya i potser també d'altres indrets, provaren de fer fortuna en el nou regne enmig del mar. Aquest treball pecarà per excés, en afegir-hi alguns topònims que s'adscriuen al model indicat i que possiblement tenen relació amb una ètnia establerta a l'illa amb anterioritat al repoblament català, la dels hebreus, que va ser beneficiada en el repartiment de terres pel fet d'haver col·laborat amb els conqueridors.

Amb el treball elaborat, hem intentat fer-ne una llista, sense cap pretensió de ser exhaustius, tot i que hem recorregut virtualment el territori amb una considerable atenció. És indubtable, però, que amb el temps i a mesura que progressin les recerques, s'hauran de sumar noves unitats a l'elenc confegit. S'ha de dir que, al costat de casos ben segurs, n'hi ha d'altres que

no ho són tant, pel fet de no disposar de suport documental, i uns tercers que si engreixen la nòmina ho fan només a nivell d'hipòtesi. El fet que un topònim d'aquesta mena coincideixi formalment amb un nom personal ja dóna, segons la nostra opinió, una certa garantia per poder-lo afegir a la llista del model que ens interessa. Si, a més a més, aquest antropònim, és també el nom d'un poble o d'un accident geogràfic de Catalunya (o d'Occitània, o d'Aragó, o fins i tot d'Itàlia) la fiabilitat és molt més resistent i no cal dir que arriba al punt més alt quan té el suport dels papers antics.

Hem assajat, doncs, de relacionar aquests topònims que es presenten en solitari amb un cognom i, a més, amb qualsevol nom de lloc continental homònim, o, simplement, amb un prenom. En mostrem alguns que ja no existeixen en l'actualitat (Alberola, Mont-reial, Messina, Totesaus) o que s'han transformat de manera notòria (Campfullós, avui Son Fullós). La majoria de llocs de referència són topònims continentals del nostre domini lingüístic, tot i que n'hi ha que, en última instància, són occitans (Salia, Subies, Totesaus), italians (Bendris, Gaieta, Messina), bascs (Mendia, Navarra), aragonesos (Mondragó) i castellans (Gossalbo, Gossalba). S'afegeixen al sistema dos antropònims hebreus (Judí, Laià). És important que deixem constància de la gran utilitat que representa la consulta del *Nomenclàtor oficial de toponímia major de Catalunya*, publicat per la Generalitat de Catalunya i l'Institut d'Estudis Catalans. La mateixa cosa podem dir del *Corpus d'antropònims mallorquins del segle XIV*, de Joan Miralles i Monserrat, editat també per l'IEC.

Malgrat que la nostra pretensió és la d'oferir una relació de topònims que no tenen article, ni genèrics, ni determinants, hi ha algunes notables excepcions que cal justificar. Ens referim a noms de finques antigues que van desaparèixer com a tals, però que perviuen en algun accident geogràfic de la superfície que ocupaven, o sigui noms del tipus Font de Gossalbo (la finca antiga era, simplement Gossalbo), o Torrent de Sitges, les respectives entrades dels quals posposen els genèrics. S'inclou també un hagiòtopònim, Santa Eulària, que, per tradició, escrivim amb els elements constitutius per separat, un poc contra natura, ja que es tracta d'un cognom (*Santaeulària). La mateixa cosa podem dir d'alguns topònims amb article, com sa Granada, que perpetua en el lloc un cognom SAGRANADA, o sa Verdura, i fins i tot sa Vall, que té probabilitats de no ser descriptiu i pot fer referència a una persona anomenada Savall.

Ens conformem amb l'oferiment d'una relació, forçosament coixa, que pugui ser un punt de partida per a futures investigacions que permetin completar-la. De cadascun dels topònims, a més del possible o possibles referents continentals, afegim, si és el cas, el nom de lloc andalusí que féu desaparèixer i transcripcions o notes abreujades dels documents més antics o interessants publicats que tenen relació amb l'indret en qüestió. Totes les unitats de la llista estan formats –insistim– per un sol element, el qual, si no ens equivocam, és antroponímic, però les hem dividit en dos grups: les del primer tenen rèpliques toponímiques continentals; les dels segons no en tenen, o no les coneixem.

1. Topònims antroponímics amb rèpliques toponímiques continentals

1.1. Alberola (Manacor)

Topònim extingit. El cognom Alberola pot tenir el referent en un poblet del terme d'Os de Balaguer (Noguera).

1258. L'alqueria Albarola, prop de la vila i Guillem Llodrà són citats entre els confrontants d'una sort de terra. R. ROSSELLÓ i R. FERRER (1977: 111 i 112).

1.2. Bendrís (Manacor)

Tradicionalment ha estat considerat un topònim àrab (<Ibn Idrīs). Defensen l'ètim semític el DCVB, s. v., Josep MASCARÓ PASARIUS en el *Corpus de toponimia de Mallorca*, s. v. i V. M. ROSSELLÓ VERGER (1961-1962: 39). Per a Joan COROMINES (*OnomCat*), seria un nom berber relacionat amb *Biniatria* (I: 53), o amb *Benadressa* i amb l'alariorenc *Biniedrís* (II, 419b36).

Dec a l'amic Antoni Pasqual aquestes interessants observacions:

No apareix a la relació de propietats del comte Nunó Sanç (*Remenbrança*) tot i que prop de les cases de la possessió hi ha un jaciment andalusí. No surt tampoc a cap altra documentació del segle XIII. Per contra, Brandis (o més rarament Brendis) és el cognom d'un propietari del segle XIV que tenia o havia tengut una finca a Manacor. Així:

1347. Felip Marcha ciutadà i la seva muller venen a Antoni Nadal de la parròquia de Manacor mig rafal. Un dels confrontants d'aquest rafal és l'honor dels hereus de Bernat Brandis qº (ARM ECR 658, f. 251- 252).

1357. Guillem Font fill de Guillem Font de la parròquia de Manacor ven al seu germà Bernat 10 quarteres de blat censals sobre la seva alqueria Rotana i un rafal. Entre els confrontants se cita el rafal que va ser d'en Brandis (ARM ECR 659, f. 159-160).

Segons el Llibre de monedatge de la parròquia de Santa Eulàlia de Ciutat (1336), en Guillem Bordoy i el seu gendre Pere de Brandi viuen a l'illeta d'en Joan Abrí (Joan MIRALLES I MONSERRAT, 1997: 152).

Un document del segle XIV ens demostra que aquest cognom és present a Manacor i que el seu origen es estranger:

1392, gener. El governador agraeix al batle la bona actuació i diligència «sobre el fet d'en Nicolau Brandis, estranger, delat l'alscunes paraules que ha dites dicmenge prop passat en la plassa de Manacor». R. ROSSELLÓ VAQUER (1978: 169)

Probablement el referent del cognom és la ciutat de Brindisi (Puglia). El topònim de la regió (cat. Pulla) és el referent del malnom Pulla i del topònim Son Pulla, ambdós a Santanyí. En el mateix terme tenim altres connexions amb topònims italians a ses Calabreses i es Llombards.

1.3. Banyeres (Porreres)

És el nom d'un repoblador, Ferrer de Valls, al qual el 1233, juntament amb la seva esposa Maria i fills Guillem i Bernat, foren establertes dues parts de l'alqueria artanenca (avui de Son Servera) Albajnaira o Albaynhayra, que Jaume I donà als premonstratesos de Bellpuig. El nom, catalanitzat com a Banyeres, fou adoptat per Ferrer de Valls, després Ferrer de Banyeres. El 13 de novembre de 1251, tres membres de la família Riquer amb les respectives esposes vengueren a Guillem de Banyeres, fill de l'esmentat Ferrer, el Rahal Algar de Porreres i un rafal contigu. Afronten amb l'alqueria Olivar, de Bernat de Banyeres i del seu germà Berenguer, l'alqueria Nacla, de Maria de Banyeres, l'alqueria Benifet, la Bastida i l'alqueria Mesquida, del bisbe de Mallorca. Vegeu: A. GILI (2004: 179-180).

Banyeres és cognom i nom de diverses localitats del Principat i del País Valencià. Per raons de veïnatge, possiblement el nom andalusí recordaria a Ferrer de Valls el nom de Banyeres del Penedès.

1.4. Barcelona (Bunyola)

És cognom i topònim del cap i casal de Catalunya. Suplanta el nom andalusí Beniaddars, topònim mencionat a partir de 1232. Un document diu: «in alqueria de Barchinona que dicitur Beniaddars». Vegeu: H. KIRCHNER (1997: 145).

1.5. Buc (Santa Maria)

El nom de Buc, abans Arroengat, es dona actualment a una casa. Té molta popularitat l'anomenat Pla de Buc. És també un cognom. La preposició en el document aportat sembla indicar que era també el topònim de provenença del repoblador. Buc és una masia del terme de Santa Pau (Garrotxa).

1301, Guerau de Buc estableix a Avinyó Sagual l'alqueria Arroengat, del terme de Santa Maria del Camí. Poc després, aquest la ven a Pere Esturç. R. ROSSELLÓ VAQUER (2001a: 29).

1.6. Cabrera (Algaida)

No és fàcil saber de quin dels nombrosos noms de lloc homònims del Principat procedeix el cognom Cabrera, aplicat a aquesta possessió algaidina.

1280, abril. Fa testament Guillem Tortosa, que morí a Cabrera, parròquia de Castellitx. R. ROSSELLÓ VAQUER (1998d: 17).

1.7. Cabrianes (Llucmajor)

Era ja cognom llucmajorer a l'Edat Mitjana. No és segura la identificació de l'alqueria llucmajorera amb la d'Albarrag citada pel document de mitjan segle XIII. Cabrianes és un nucli urbà del terme de Sallent (Bages). Vegeu: B. FONT OBRADOR (1972: 259).

1256. Joan de Bages i muller Ramona venen a Berenguer de Cabrianes una jovada de terra en el terme de Montueri a l'alqueria Albarrag. R. ROSSELLÓ VAQUER (1998c: 15).

1.8. Calonge (Santanyí)

A més de cognom, és el nom d'un municipi del Baix Empordà i d'un altre de l'Anoia (Calonge de Segarra).

1236, 3 de setembre. Nicolau Bonet estableix a Pere Coma l'alqueria Caloya, amb dos rafals, terme de Portopetro. R. ROSSELLÓ VAQUER (1973: 5).

1.9. Canet (Esporles)

És cognom i nom de lloc de nombrosos indrets de Catalunya. Al costat de la hipòtesi basada en l'existència d'una important font de mina, cal contemplar també la possibilitat que es tracti del cognom d'un repoblador.

1.10. Caselles (Campanet)

És cognom i nom de nombrosos indrets de Catalunya. No coneixem documentació de la possessió.

1.11. Castellet (Santa Margalida)

Castellet és, a més d'un cognom, el nom de nombrosos indrets de Catalunya. El nom anterior era Santoder.

1256. L'alqueria andalusina de Santoder fou cedida pel comte d'Empúries a Bernat de Castellet, el qual hi deixà el nom (alquerie de Castelleto). A. MAS I FORNERS (2002: 334).

1.12. Castelló (Pollença)

És cognom i el topònim d'una ciutat valenciana.

1.13. Conilles (Manacor)

És cognom. El topònim fa referència al posseïdor del segle XIII. Conilles és el nom antic de Mediona, municipi de l'Alt Penedès.

1262. L'honor de Bernat de Cunilles, l'honor Atafal i l'honor de Pere Maieler són confrontants de l'alqueria de Bernat Rotana. R. ROSSELLÓ i R. FERRER (1977: 116).

1270. L'honor de Bernat de Cunilles és un dels confrontants d'un tros de terra de l'alqueria sa Tafal. R. ROSSELLÓ i R. FERRER (1977: 128).

1296. Una part de l'alqueria Tafal confronta l'honor de Pere Tornamira, l'Hospital de Sant Joan, l'honor d'en Conies, el rafal d'Arnau Burgues i l'alqueria d'en Garcia. R. ROSSELLÓ i R. FERRER (1977: 136).

1.14. Conques (Puigpunyent)

A més de cognom, és el nom d'un mucli a Isona i Conca Dellà, en el Pallars Jussà i d'un edifici de Mediona, a l'Alt Penedès. La llista de Taxats queixosos per massa encarregats (de mitjan segle XIV) documenta la dona Conques i el Monedatge de la parròquia de sant Nicolau (1336) un Bernat de Conques. Vegeu: Joan MIRALLES i MONSERRAT (1997: 532 i 204, respectivament).

1.15. Gaieta (sa Pobla)

És cognom basat en el nom d'una ciutat italiana del Laci, dita Gaeta Latina. Si haguéssim de transcriure el topònim d'acord amb la pronúncia de sa Pobla i prescindint de la tradició, caldria escriure Gaeta, però, en aquest cas, la força de la documentació i de les pronúncies foranes són determinants. El Quern de setmana de la parròquia de sant Jaume (mitjan segle XIV) documenta la dona na Gayeta. Vegeu: Joan MIRALLES i MONSERRAT (1997: 476).

1300-1315. L'alqueria de Gayeta és exempta de pagament de lluïsmes. R. ROSSELLÓ VAQUER (1998f: 12).

1.16. Girona (Bunyola)

És cognom i topònim principatí. Observem que el document del segle XIV transcriu Gerona, tal com antigament es pronunciava el nom de la ciutat.

1351, 27 d'abril. Berenguer de Tornamira i muller Margalida venen a Francesc de Conilles l'alqueria que tenen al lloc de Beniforani, dita Gerona, que fou d'Àries Ferrandis. Confronta amb la possessió de Jaume Ivorra, alqueria de Guillem Riverols, Puig d'en Font, el Teix i torrent que davalla del Teix. R. ROSSELLÓ VAQUER (1995: 10).

1.17. Granada, sa (Manacor)

El *Corpus d'antropònims mallorquins del segle XIV*, de J. MIRALLES i MONSERRAT (1997: 691) documenta diverses persones amb el cognom Granada o SAGRANADA. El referent continental deu ser la Granada, un municipi de l'Alt Penedès.

1262. Es venen a Ferrer de Granada dues parts d'un honor vora Llodrà. R. ROSSELLÓ i R. FERRER (1977: 115).

1264. Joan de Marí estableix a Guerau d'Aragó un rafal en el terme de Llodrà. Confronta amb el seu honor de les Algorfes, Ferrer de Granada... R. ROSSELLÓ i R. FERRER (1977: 119).

1293. L'alqueria de Llodrà confronta amb el rafal d'en Granada. R. ROSSELLÓ i R. FERRER (1977: 134).

1.18. Guimerà (Llucmajor)

El cognom Guimerà, d'origen germànic, és també el nom del cap d'un municipi d'Urgell. El document de principis del segle XVII mostra que la pronúncia del topònim llucmajorer ja era tetrasil·làbica.

El 1620, un document dels confrontants d'una divisió de béns, diu: «ex alia parte cum novali de Guimerà». B. FONT OBRADOR (1982: 329).

1.19. Llinars (Pollença)

És cognom i nom de diverses poblacions i indrets del Principat, un dels quals és cap del municipi de Castellar del Riu, en el Berguedà.

El nom anterior sembla que era el de Rahal Abencasim, segons M. ROTGER Y CAPLLONCH (1967: XVI).

1245, 27 de maig. Ramon, bisbe de Mallorca, estableix a Joan Torrelles dos casals molins a l'alqueria dita Linar. R. ROSSELLÓ VAQUER (1995: s.p.).

1.20. Llodrà (Manacor)

Amb el nom de *Lodran*, la *Remenbrança* de Nunó Sanç (abans de 1255) relaciona una propietat manacorina de 14 jovades d'extensió. Vegeu: A. MUT CALAFELL i G. ROSSELLÓ BORDOY (1993: 112). Tot i que podria ser un topònim andalusí, és més creïble que sigui el nom germànic d'un repoblador. De fet, el primer document conegut amb data ben fixada parla del venedor de l'alqueria Guillem Llodrà. El *Corpus d'antropònims mallorquins del segle XIV* dona nòmina de set persones apellades *Lodrà*, més una feminització *Lodrana*.

Com a possible població relacionada amb el cognom, podem citar, amb l'*OnCat* (I: 184), el castell i llogaret de Llordà, en el municipi d'Isona i Conca Dellà, en el Pallars Jussà.

1243. Guillem Llodrà i muller Arsenda venen a Guillem de Capdaura un rafal que tenia Vilarassa en el terme de Manacor. Entre els confrontants se citen el rafal de Santa Eulàlia i el rafal de Llodrà. R. ROSSELLÓ i R. FERRER (1977: 108).

1260. Joan de Marí estableix a Pere Mas un honor a l'alqueria de les Algorfes d'en Llodrà. R. ROSSELLÓ i R. FERRER (1977: 108).

1260. L'honor d'en Llodrà és confrontant d'un rafal. R. ROSSELLÓ i R. FERRER (1977: 114).

1262. Es venen a Ferrer de Granada dues parts d'un honor vora Llodrà. R. ROSSELLÓ i R. FERRER (1977: 115).

1264. Joan de Marí estableix a Guerau d'Aragó un rafal en el terme de Llodrà. Confronta amb el seu honor de les Algorfes, Ferrer de Granada... R. ROSSELLÓ i R. FERRER (1977: 119).

1266. Joan de Marí estableix a Pere G. i muller Ermessèn un honor a la seva alqueria de les Algorfes d'en Llodrà. R. ROSSELLÓ i R. FERRER (1977: 121-122).

1284. El camí de Llodrà és un dels confrontants de l'alqueria Albarbir. R. ROSSELLÓ i R. FERRER (1977: 132).

1293. L'alqueria de Llodrà confronta amb el rafal d'en Granada. R. ROSSELLÓ i R. FERRER (1977: 134).

1.21. Llorac (Llorito)

Probablement, com diuen els editors de l'obra que citarem, cal identificar aquest indret amb el del Rahal Abenizarrag Arraya i porta el nom del nou posseïdor, el tarragoní Guillem Llorac, que tenia altres pertinences en el ÿuz de Ýiÿneu. Vegeu: Andreu RAMIS PUIG-GRÒS i G. ROSSELLÓ BORDOY (2007: 136-137).

Llorac és el nom d'un cap de municipi de la Conca de Barberà i d'un indret de Montblanc, a la mateixa comarca.

1.22. Manresa (Alcúdia)

No coneixem documentació antiga d'aquest indret. Vegeu l'entrada homònima de Llorito.

1.23. Manresa (Llorito)

El topònim de Manresa substituï el nom de l'alqueria musulmana de Benigalip. És, alhora, un cognom i el nom de la capital del Bages. En el segle XVI fou suplantat pel de Llorito. Vegeu: Andreu RAMIS PUIG-GROS i A. GINARD BUJOSA (2004: 245-253).

1244. Se cita l'alqueria de Manresa, anomenada Benigalip. R. ROSSELLÓ VAQUER (1998c: 10).

1.24. Merola (Llucmajor)

Merola és cognom i un topònim del Principat, la Riera de Merola, en el Berguedà.

1346. Era propietat de Pere Gerald. El 1393 es documenta com a *Merola*. B. FONT OBRADOR (1972: 187).

1.25. Messina (Bunyola)

Topònim extingit. És el nom d'una ciutat siciliana, sovint ben present a les Cròniques. El Monedatge de la parròquia de Sant Nicolau (1336) mostra un Jordi Mesina i un Nicolau de Mesina, segons J. MIRALLES I MONSERRAT (1997: 196 i 210, respectivament).

1297. Ponç Despí i muller Maria venen al seu pare Domingo Despí un honor al lloc anomenat Messina. R. ROSSELLÓ i Jaume ALBERTÍ (1995: 65).

1.26. Mianes (Montuïri)

És cognom. Mianes és un indret de Tortosa (Baix Ebre). Hi ha altres indrets de nom semblant a Catalunya.

1265, 30 de setembre. S'estableix a Pere Barber un tros de terra a l'alqueria Mianes. R. ROSSELLÓ VAQUER (1998c: 17).

1.27. Miralles (Esporles)

És cognom i nom de nombrosos indrets del Principat. Hi ha castells amb tal denominació a l'Anoia i en el Pallars Jussà.

1.28. Mondragó (Santanyí)

Es tracta d'un antic cognom que apareix documentat per primera vegada a Mallorca amb la variant *Monregó* i almenys cinc vegades més amb les variants *Muntaragó*, *Munteregó* i *Monteragó*. Vegeu: R. ROSSELLÓ VAQUER (2001b: 63).

El topònim d'origen ha de ser la impressionant fortalesa-abadia de Montearagón, situada a set quilòmetres al nord-est d'Osca i documentada onze vegades a tres de les quatre grans cròniques catalanes. Vegeu: C. AGUILÓ (2002: 95).

1.29. Montblanc (Maria)

A més de cognom, és el nom de la capital de la Conca de Barberà.

Substituï el topònim andalusí de Benilacham. El primer posseïdor fou Bartomeu de Comabella de Montblanc. Davant aquest doblat toponímic principatí, l'editor apunta la possibilitat que Montblanc sigui el lloc de residència del repoblador, abans del definitiu establiment a Mallorca. Vegeu: A. MAS I FORNERS (2002: 334).

1.30. Mont-reial (antic terme de Montuèri)

Topònim desaparegut. És cognom. Mont-ral és el nom d'un municipi de l'Alt Camp.

1270, 1 de setembre. Jaume de Caldes canvia a Pere Company la meitat de l'alqueria Alfayfa, dita vulgarment Montreal, i el quart o agrer que rep de la meitat del rafal Toirig, que té en nom seu Berenguer d'Oulesa. Jaume de Caldes ho posseeix per compra que féu a Bartomeu d'Alcover i aquest ho tenia del seu pare Joan d'Alcover. Aquest i Ferrer Company, pare del sobredit Pere Company del qual és l'altra meitat, ho compraren a Berenguer de Montreal, el qual ho tenia per concessió reial. R. ROSSELLÓ VAQUER (1998d: 4). Mallorca. R. ROSSELLÓ VAQUER (1998c: 18).

1.31. Montseriu (Sant Llorenç des Cardassar)

Montsoriu és cognom i nom també d'un castell de Sant Feliu de Buixalleu (la Selva). A la mateixa comarca hi ha el Sot de Montsoriu i el Turó de Montsoriu.

1533, 14 d'octubre. La possessió Monsoriu, dels hereus de Joan Peretó, és citada entre els confrontants de la Torre. R. ROSSELLÓ VAQUER (2000: 8).

1.32. Moranta (Palma)

La possessió ara està integrada a Xorrigo. Per G. VALERO I MARTÍ (2008: 330), sabem que els estims de 1685 ja aglutinen ambdós llocs sota un mateix propietari. Moranta és cognom. Hi ha un indret dit la Moranta a Mediona (Alt Penedès). El topònim mallorquí suplanta el nom d'una alqueria dita anteriorment *Beniamden* o *Beniando*.

1243? 2 de gener. Pere de Moranta estableix a Ramon de Lombala, a Bernat de Malgrat i a Guillem Casta l'alqueria Beniamden, que té per Nunyo Sanç en el terme de Catí. R. ROSSELLÓ VAQUER (2001b: 116).

1302, abril. Vicenç Mata compra la tercera part de l'alqueria Beniando, àlies Moranta, en el terme de Catí. R. ROSSELLÓ VAQUER (2001a: 26).

1.33. Morell (Muro)

És cognom i nom de diversos indrets del Principat, d'entre els quals sobresurt el Morell, un municipi del Tarragonès

1.34. Morell (Pollença)

Vegeu l'entrada anterior.

1.35. Morell (ses Salines)

Vegeu el que s'ha dit dues entrades abans.

1.36. Morella (Andratx)

És cognom i nom d'un municipi castellanenc.

1.37. Morelló (Sencelles)

És cognom i nom d'un mas d'Horta de Sant Joan (Terra Alta).

1.38. Navarra (Pollença)

És cognom (*Navarro*) i nom d'un antic regne.

El nom anterior era Lucatayan. Vegeu: M. ROTGER Y CAPLLONCH (1967: XIV).

1.39. Païssa (Llucmajor)

És cognom. Hi ha un Barranc de Pallissa a la Terra Alta.

El 1307 era d'una tal Forcimanya. Nom anterior: Benimenigill. B. FONT OBRADOR (1972: 196). *Geraldi de paliza* figura com a beneficiat en el repartiment de terres. J. VENY (1996: 72).

1.40. Pocafarina (Sant Llorenç)

Antic cognom i nom de nombrosos indrets del Principat, a la Garrotxa, al Bages, al Gironès, al Vallès Oriental i a la Selva.

1260. Guillem Vianer reconeix deure sous a Guillem Pocafarina per la compra d'una alqueria i un rafal en el terme de Manacor. R. ROSSELLÓ i R. FERRER (1977: 113).

1263. Pere de Pardines estableix a Guillem Pocafarina uns casals a l'alqueria Pocafarina, en el terme de Manacor. R. ROSSELLÓ i R. FERRER (1977: 117).

1.41. Pontiró (Palma)

Es tracta d'un antic cognom, ben documentat a Mallorca, que té el suport toponímic continental a Pontiró o el Pontiró, ribera del municipi de Vilallonga de Ter (Ripollès). R. AMIGÓ ANGLÈS (1979: 284, 308, 347 i 352).

1.42. Porreres (Porreres)

L'origen d'aquest topònim, cap d'un municipi del Pla de Mallorca, està perfectament explicat en un treball de M. BARCELÓ CRESPI (2001: 13-14), quan diu que segons sembla «des d'un principi l'alqueria de Porreres (no sabem el nom que tendria en l'època musulmana) pertanyé a un tal Guillem de Porrera, poble de l'actual província de Tarragona, del qual prengué el nom. És sabut que el nom de lloc de procedència dels nous pobladors esdevingué, en moltes ocasions, llinatge. Per tant, Guillem i els seus familiars eren els *Porreres*, els quals donaren nom a l'alqueria».

1.43. Reboster (Santa Margalida)

Topònim ja documentat el 1301 que substituï el nom andalusí de Benahitir. Vegeu: A. MAS I FORNERS (2002: 325). El cognom ha evolucionat cap a Robuster. Vegeu: F. de B. MOLL (1982: 258). El mateix canvi afecta el nom continental de la Masia de Robuster, en el terme de Valls (Alt Camp). Segons Antoni Mas, hi ha informants que hi afegeixen article i pronuncien es Reboster.

1.44. Roqueta (Maria)

És el nom d'un indret d'Oliola (la Noguera) i d'una edificació d'Avinyó (Bages).

Un dels primers posseïdors de l'alqueria fou en Cardona de Roqueta. El comte d'Empúries li establí, juntament amb Pere Guàrdia, dues parts de l'alqueria. Vegeu: A. MAS I FORNERS (2002: 335). La llista de Taxats queixosos per massa encarregats, de mitjan segle XIV, ens forneix un Pere Roqueta. Vegeu: Joan MIRALLES I MONSERRAT, 1997: 524).

1305. Es tracta el cas de Jaume de Bages, que deia que el seu pare havia venut a Bernat Sot un camp de l'alqueria Roqueta. R. ROSSELLÓ VAQUER (2001: 22).

1.45. Salia (Petra)

És cognom (*Salias*) i topònim gascó (*Salies* ‘salines’). F. de B. MOLL (1982: 169). Hi ha una *Coma Salies* a Vielha i Mijaran (Vall d’Aran).

1.46. Santa Eulària (Santa Margalida)

És possible, tal com proposa Antoni Mas, que es tracti del cognom Santaeulàlia, però no és fàcil saber quin dels nombrosos topònims del Principat és que va originar l’antropònim.

1272, «alcheria voccata de Sancta Eulalia». A. MAS I FORNERS (2002: 335).

1.47. Sarrià (Palma)

És cognom i nom de dos llocs del Principat: el municipi de Sarrià de Ter, (Gironès) i una barriada de Barcelona.

1.48. Sitges, (Torrent de)

És cognom i nom d’una capital de comarca del Principat (Garraf). El nom anterior, segons la citació següent, era Laularicx.

«in alqueria quae vulgariter vocatur Citges et ab antiquo Laularicx». Nom conservat en el Torrent de Sitges. M. ROTGER Y CAPLLONCH (1967: XVIII).

1.49. Subac (sa Pobla)

Probablement és cognom amb l’article salat aglutinat (Obac, Obach, Ubach). En el Principat hi ha nombrosos llocs que es diuen l’Obac.

1434, 15 d’abril. Llorenç Ferragut reclama el dret, que ara li és negat pel posseïdor novell Francesc Font, de passar per dins les terres d’aquest per anar a prendre aigua al pou de Subac. R. ROSSELLÓ VAQUER (1998f: 48).

1.50. Subies (Selva)

Apareix documentat com a Subia i Sobia. És cognom (Subia, Subies) i nom de diversos llocs de l’estat francès, a la Dordonya i als Alts Pirineus F. de B. MOLL (1982: 169). Hi ha una Plana del Subies, orogràfica a Savallà del Comtat (Conca de Barberà).

1330, 5 de març. Els habitants de les alqueries Lluc i Subia fan una súplica davant el lloctinent general, referent a la sentència per raó de la divisió i controvèrsia que era entre els suplicants i els habitants de Benimala per certa possessió. R. ROSSELLÓ VAQUER (1998g: 11).

1342, abril. Contrast entre els pobladors de Benimala i Subia per qüestions de fites entre les seves possessions. R. ROSSELLÓ VAQUER (1998g: 12).

1344, 15 de gener. Es venen sis quarteres de blat censals sobre la meitat de l’alqueria Sobia. R. ROSSELLÓ VAQUER (1998g: 13).

1.51. Tagamanent (Montuïri)

Antic cognom i nom d'un municipi del Vallès Oriental.

Segons la *Gran Enciclopèdia de Mallorca* (GEMall), s. v., la finca en el segle XVI ja estava dividida en dues parts: Tagamanent dels Socies i Tagamanent dels Miralles.

El Monedatge de la parròquia de Santa Eulària (1336) documenta un Guillem Tagamanent i el Quern de setmana de la parròquia de Sant Nicolau (mitjan segle XIV) un Berenguer Tagamanent. Joan MIRALLES I MONSERRAT (1997: 168 i 506, respectivament).

1.52. Tellet (Manacor)

És el nom d'un municipi del Vallespir. És, excepcionalment, un cas del qual no coneixem paral·lel antroponímic, però el fet de trobar documentat el cognom Tayeda (Joan MIRALLES I MONSERRAT, 1997: 762) ens fa sospitar que també devia haver-hi antigament Tellet com a llinatge.

1267. Un dels confrontants de l'alqueria Xibela és el camí que va a Gayet (possiblement es tracta d'una grafia de lectura difícil de Tayet). R. ROSSELLÓ i R. FERRER (1977: 125).

1269. Entre els confrontants d'un tros de terra de l'alqueria Xibela, se cita el camí públic que va a Tallet. R. ROSSELLÓ i R. FERRER (1977: 128).

1293. L'alqueria Tallet és un dels confrontants de l'alqueria Azeloqui. R. ROSSELLÓ i R. FERRER (1977: 134).

1.53. Terrades (Santa Maria)

Segons la GEMall, s. v., en època islàmica era una alqueria coneguda amb el nom d'*Albiar*.

És cognom i nom d'un municipi de l'Alt Empordà i d'edificacions a Ripoll, Serinyà (Pla de l'Estany) i Centelles (Osona).

1.54. Tió (Llucmajor)

En època islàmica es deia Benitia. No podem estar d'acord amb l'afirmació de l'historiador B. FONT OBRADOR (1974: 94) que Tió sigui una corrupció de Benitia. Potser la teoria de l'historiador llucmajorer fou motivada pel fet que el 1320 la possessió pertanyia a Bernat Tria. B. FONT OBRADOR (1974: 192).

És cognom. Existeix com a nom de casa, Can Tió, a Osona i al Maresme.

El Monedatge de la parròquia de Santa Eulària (1329) documenta un Pere Tyó. Vegeu: J. MIRALLES I MONSERRAT (1997: 90).

1.55. Torà (Calvià)

És cognom i nom d'un municipi de la Segarra.

1344, 17 calendes de maig. Se cita l'alqueria de Joan Torà. R. ROSSELLÓ (1987: 44).

1364, 7 de setembre. Joan Torà i muller Bartomeva venen a Pere Tauler d'Esporles l'alqueria Benimoxet amb un rafal. R. ROSSELLÓ VAQUER (1987: 58). *Notes històriques de Calvià*.

1.56. Tortova (Manacor)

És cognom i nom de la capital de la comarca de Ribera d'Ebre.

Probablement, el nom andalusí corresponent és el de l'alqueria Sebella o Azabella Alquila.

1241. Vicenç Exea ven a Berenguer Tortosa l'alqueria Cujabelig. Confronta amb honor de Pere Pardines, la mar i muntanya de Joan Traver. R. ROSSELLÓ i R. FERRER (1977: 103-104).

1243. Berenguer Jordà de Tortosa i muller Maria venen a Pere Fromit i muller Dolça una alqueria en el terme de Manacor. R. ROSSELLÓ i R. FERRER (1977: 108).

1268. Miquel Proens ven a Ramon Torrents un casal a l'alqueria que fou d'en Tortosa, amb les seves quintanes i pertinències. Confronta amb camí que va a Manacor. També li ven una sort de terra de dita alqueria que confronta, entre d'altres, amb l'alqueria Cabana. R. ROSSELLÓ i R. FERRER (1977: 125-126).

1.57. Totesaus (Manacor)

És cognom d'origen occità (Totossaus, Totosaus, Tutusaus 'tout-ou-sap'). Hi ha un Bosc de Totossaus a Olesa de Bonesvalls (Alt Penedès).

Per un document de principis del segle XVI, sembla que cal identificar-la, amb l'actual Son Cledera (de Son Macià).

1257. El pou d'en Totesaus és un dels confrontants de cert rafal del terme de Manacor. R. ROSSELLÓ i R. FERRER (1977: 111).

1264. Pere Pallarès i muller Benvenguda venen a Castelló Rovellat la meitat de l'alqueria anomenada Totes Aus. R. ROSSELLÓ i R. FERRER (1977: 120).

1266. Guillem de Totesaus dona a Ferrer Montagut i Ramon Montsó la meitat de l'alqueria Totesaus. L'altra meitat és de Castelló Rovellat. R. ROSSELLÓ i R. FERRER (1977: 123).

1270. Ramon de Montsó ven a Guillem Perelló la quarta part de la meitat que té a l'alqueria Totes Aus. R. ROSSELLÓ i R. FERRER (1977: 128).

1504, 18 de setembre. Joan Cladera, de Manacor, ven a Pere Tornamira Desmàs, mitja possessió dita d'en Cladera o d'en Totausaus. R. ROSSELLÓ VAQUER i Onofre VAQUER BENNASAR (1991: 30)

1.58. Vallgornera (Llucmajor)

És cognom i nom d'un disseminat de Perelada (Alt Empordà).

Abans de 1269, era de Ramon de Vallgornera. B. FONT OBRADOR (1982: 326).

1.59. Vall-llobera (Santa Margalida)

Segurament, com diu A. MAS I FORNERS (2002: 337), es tracta d'un topònim transplantat. És cognom i existeixen homònims en el Gironès, a Osona, a l'Alt Empordà i al Pla de l'Estany. Actualment és un topònim quasi extingit, del qual també es pot sentir, segons una informació verbal de l'autor citat, una variant amb article: es Vall-llobera.

1.60. Verdera, sa (Llubí)

Existeix com a llinatge sense l'article. Hi ha dos indrets principatins dits la Verdera, a Sant Sadurní d'Anoia (Alt Penedès) i a Viladecans (Baix Llobregat).

1247, 23 d'abril. L'honor de Ramon sa Verdera és confrontant de l'alqueria Lluc-roig. R. ROSSELLÓ VAQUER (2003: 11).

1289, 10 de gener. Pere sa Verdera tenia en feu un cavall armat en una alqueria de la Serra de Muro, anomenada alqueria d'en Sa Verdera. R. ROSSELLÓ VAQUER (2002: 11).

2. Topònims antroponímics sense rèpliques toponímiques continentals

2.1. Campfullós (Santa Margalida)

Actualment es coneix amb el nom de Son Fullós, segurament per haver-se interpretat com a *Can Fullós (Cf. àr. Canarossa, avui So na Rossa). És cognom i tal vegada també un nom antic d'algun indret del Principat, si hem de jutjar per la preposició transcrita en el document.

1273, «alcherie voccate Camp fuyllós». El seu posseïdor en aquesta data era Pere de Campfullós. A. MAS I FORNERS (2002: 334).

2.2. Carroça (Artà)

Per informacions orals del traspasat historiador artanenc Antoni Gili, sabem que aquesta alqueria, en el primer temps del repoblament català, havia estat d'un tal Carrocius.

2.3. Cortada (Llucmajor)

El nom d'aquesta alqueria llucmajorera, abans dita Rafal Benifici, es basa en el cognom d'un establidor del segle XIII. L'historiador B. FONT OBRADOR (1974: 104) ja féu notar que es tracta del cognom d'un dels repobladors cristians de Mallorca, vinculat al lloc d'emplaçament d'una part de la finca.

El 1256 establia la meitat d'aquesta alqueria Berenguer Cortada a Guillem de Llinars. B. FONT OBRADOR (1972: 128).

2.4. Deulossal (Maria)

És el cognom d'uns repobladors que suplanta el nom anterior de Senceres. En temps primer, el topònim era en plural i encara es mantenia així (*Deuslosals*) en el segle XIV, segons la GEMall, s. v. La consonant alveolar del cas recte desapareix en mallorquí, o s'assimila, seguida de lateral.

1275, «alcheria seu dictus rafallus Senceres qui alias vocatur lo rafall dels Deuslosals». A. MAS I FORNERS (2002: 331).

2.5. Galiana (Montuiri)

És cognom. En el Monedatge de la parròquia de Santa Eulària de 1336, apareix documentat un Asalt de Galiyana (J. MIRALLES I MONSERRAT, 1997: 189). El lloc montuïrer també es coneix com a Son Galiana, segons informacions verbals de l'autor citat.

2.6. Gossalbo, (Font de) (Manacor)

Coneguda també amb la denominació de Font d'Albassalba i amb moltes més variants escrites. Hi ha notícies documentals que demostren que Gossalbo era el nom d'un establiment agrari. Perdut com a topònim de finca, s'ha conservat en el nom de la font. El personatge del segle XIII que hi deixà el nom és el mateix que motivà la denominació, a Sant Joan, de l'entrada següent.

1265. Valentí de Torres estableix a Gosalbo Yanes la mitat de l'alqueria que té en el terme de Manacor, en la que hi ha una teulera *–et cum tegularia–*. A cens de 3 morabetins per la festa de Sant Bartomeu, i 50 sous d'entrada. Testimonis: Bernat Valentí i Jaume Mercer. R. ROSSELLÓ i R. FERRER (1977: 105).

2.7. Gossalba (Sant Joan)

Es tracta clarament d'una feminització del prenom castellà Gonzalvo o Gonzalbo, amb simplificació del grup *-ns-*. Suplanta el nom andalusí de Rahal Assuar. Vegeu el que hem dit sota l'entrada anterior.

1279. Gonçal de Verí dona al seu fill Martí l'alqueria dita Rahal Assuar, en el terme de Sant Joan. R. ROSSELLÓ VAQUER (1985: 88).

2.8. Judí (Sencelles)

És un antropònim hebreu. En el Monedatge de la parròquia de Sant Miquel (1390), apareix un Johan Lahudí, grec (Joan MIRALLES I MONSERRAT, 1997: 596). La consonant fricativa inicial del topònim contrasta amb la lateral (gràficament medial) del nom de lloc menorquí de Torrellafuda.

2.9. Justaní (Manacor)

En el darrer terç del segle XIII, es troba documentat un Justaní de Marí, tot i que la possessió que compra no és la que ens ocupa, sinó una altra, situada a la Vall de la Nou:

1270. Llorenç de Marí ven a Justaní de Marí i al seu germà Filipí els honors, molins i censos que té a la Vall de la Nou. R. ROSSELLÓ i R. FERRER (1977: 128).

1294. Felip de Marí i el seu germà Justaní estableixen a Guillem Joan un casal molí a l'alqueria Teulada, a la Vall de la Nou. R. ROSSELLÓ i R. FERRER (1977: 135).

Per contra, sembla que es tracta d'aquesta la citada a principis del segle XIV amb el nom andalusí de rafal Saugossa.

1302. Llorenç de Marí tenia el rafal Saugossa, confrontant amb Llodrà, alqueria de Justaní de Marí i alqueria Santa Eulàlia. R. ROSSELLÓ VAQUER (1978: 87).

En el segle XIV també fou coneguda com los Justanins.

1397. Miquel Nadal tenia l'alqueria anomenada Los Justanins, en nom de Pelai Onís, donzell, a renda anual de 16 lliures, i situada a la milícia de Llorenç de Marí. R. ROSSELLÓ VAQUER (1978: 88).

2.10. Laià (Sencelles)

Hom troba amb el mateix nom un jueu de la llista de Deutors de l'aljama de Mallorca (1339), (Joan MIRALLES I MONSERRAT, 1997: 291).

2.11. Malesherbes (Algaida)

Es tracta probablement d'un antic cognom. El nom andalusí de l'explotació era Benimacro, o Beniacrop, o Benimatrop. Havia estat de Joan Malesherbes, qui testà el 1241.

1241, 17 de juny. Joan Malesherbes fa testament. R. ROSSELLÓ VAQUER (1998d: 16).

1248, 18 de maig. Domingo Andreu ven a Berenguer la meitat de l'alqueria Benimacro, del terme de Montueri, que li deixà en testament el seu oncle Joan Malesherbes. R. ROSSELLÓ VAQUER (1998c: 13).

1248, 23 d'octubre. Se cita l'alqueria que fou de Joan Malesherbes, anomenada Beniacrop. R. ROSSELLÓ VAQUER (1998c: 13).

1299, 13 d'abril. L'honor de Benimatrop, altrament dit Malesherbes, és citat com a confrontant. R. ROSSELLÓ VAQUER (1998c: 25).

1300, 16 de maig. L'honor de Benimatrop, altrament dit Malesherbes, és citat com a confrontant. R. ROSSELLÓ VAQUER (1998c: 26).

2.12. Mendia (Manacor)

Mendia és un cognom català d'origen basc (*mendia* 'la muntanya'). Només el darrer dels documents seleccionats fa referència al lloc que ens ocupa. És interessant assenyalar, però, que el tal Pere de Mendia testimoniat per la documentació pot ser el personatge que hi deixà el nom, malgrat el fet que els papers facin referència a altres indrets.

1242. Es ven la meitat del rafal que confronta amb l'alqueria Atafal, abans venuda per Pere de Mandia. R. ROSSELLÓ i R. FERRER (1977: 107).

1250. Arnau Font, batle de Mallorca, ven a Pere de Mandia el delme reial del lli. R. ROSSELLÓ i R. FERRER (1977: 109).

1262. La meitat del rafal Benimurruix és de Pere de Mandia. R. ROSSELLÓ i R. FERRER (1977: 114).

1264. La meitat del rafal Benimarug és de Pere de Mandia. R. ROSSELLÓ i R. FERRER (1977: 119).

1269. Pere de Mandia estableix un tros de terra a l'alqueria Daia, a la Torre Grossa. R. ROSSELLÓ i R. FERRER (1977: 127).

1274. L'alqueria de Pere Mandia confronta amb Alborayet, juntament amb l'alqueria Puig Xuriquer i l'alqueria Serrella. R. ROSSELLÓ i R. FERRER (1977: 130).

2.13. Salord (Muro)

El *Corpus d'antropònims mallorquins del segle XIV*, de J. MIRALLES I MONSERRAT (1997: 749) documenta quatre persones amb el cognom Salort.

2.14. Vall, sa (Santanyí)

No es pot descartar la possibilitat que aquesta finca salinera degui el nom a un personatge documentat el 20 d'agost de 1293 a la finca veïna del Rafal des Porcs, ja dins el terme de Santanyí, anomenat Jaume Savall, en altra manera dit Jaume Castell (A. PONÇ, 1974:19), ja que dins la propietat de sa Vall hi ha un lloc anomenat Pla d'en Castell.

3. Conclusions

1. Els topònims mallorquins de caràcter antroponímic (deixant al marge els araboberbers), constituïts per un sol element, sense article ni determinant, són, per regla general, d'una remarcable antiguitat i sovint tenen atestacions que remunten als segles XIII o XIV.
2. Es distribueixen de manera esparsa gairebé per tota l'illa, però assoleixen una major densitat pels termes municipals de Lluçmajor, Manacor i Santa Margalida.
3. Proporcionen els cognoms (i possiblement també l'origen) dels repobladors que s'establiren a l'illa en substitució de les comunitats andalusines anteriors. Excepcionalment, n'hi ha uns pocs que possiblement pertanyen a l'ètnia hebraica preexistent.
4. La modèstia d'aquesta recerca és només un punt de partida per poder establir en el futur l'abast del model descrit i exemplificat i serà d'un gran interès detectar casos paral·lels a les illes veïnes. Sabem que a Menorca va tenir una tímida difusió. Forçosament, la relació experimentarà un creixement notable amb la incorporació d'unitats desaparegudes, fruit de l'anàlisi minuciosa de la documentació escrita.

Referències bibliogràfiques

- AGUILÓ, Cosme (2002). *Toponímia i etimologia*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Biblioteca Miquel dels Sants Oliver, 18. Barcelona.
- AMIGÓ ANGLÈS, Ramon (1979). *Toponímia del terme municipal de Vilallonga de Ter*. Barcelona: Fundació Salvador Vives Casajuana.
- BARCELÓ CRESPI, Maria (2001). ...*sobre Porreres*. Campos: Maria Barceló Crespi.
- COROMINES, Joan (1989-1997). *Onomasticon cataloniae*. Barcelona: Curial Edicions Catalanes i Caixa d'Estalvis i Pensions de Barcelona. Barcelona.
- FONT OBRADOR, Bartolomé (1972). *Historia de Lluçmajor, I*. Mallorca.
- GEMall. (1989-2005). *Gran Enciclopèdia de Mallorca*. Mallorca: Promomallorca.
- GILI, Antoni (2004). «Banyeres, un topònim de cap de brot», *Sobre onomàstica. Jornades d'Antroponímia Toponímia (1993-2002)*, coordinades per Herminia Planisi Gili i Margalida Rosselló Gaià. Palma: Universitat de les Illes Balears i Govern de les Illes Balears.
- INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (2003). *Nomenclàtor oficial de toponímia major de Catalunya*. Barcelona: Generalitat de Catalunya i Institut d'Estudis Catalans.
- KIRCHNER, Helena (1997). *La construcció de l'espai pagès a Mayūrqa: les valls de Bunyola, Orient, Coanegra i Alaró*. Palma: Universitat de les Illes Balears.
- MAS I FORNERS, Antoni (2002). «Colonització feudal i canvi toponímic a la Mallorca rural (1230-1350). El cas de la parròquia de Santa Margalida», *Congrés Internacional de Toponímia i Onomàstica Catalanes*. València: Universitat de València.
- MASCARÓ PASARIUS, Josep (1962-1967). *Corpus de toponímia de Mallorca*. Palma: Gráficas Miramar.
- MIRALLES I MONSERRAT, Joan (1997). *Corpus d'antroponims mallorquins del segle XIV*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. Repertoris de la Secció Filològica, III.
- MOLL, F. de B. (1982). *Els llinatges catalans*. Mallorca: Moll.
- MUT CALAFELL, Antoni; ROSSELLÓ BORDOY, Guillem (1993). *La «Remenbrança...» de Nunyo Sanç. Una relació de les seves propietats a la ruralia de Mallorca*. Palma de Mallorca: Govern Balear.
- PONÇ, Andreu (1974). *Historia de Santanyi. Segle XIII*. Santanyi.
- RAMIS PUIG-GROS, Andreu; GINARD BUJOSA, Antoni (2004). «El topònim Llorito-Lloret de Vistalegre. Anàlisi Evolutiva», *Sobre onomàstica. Jornades de Antroponímia i Toponímia (1993-2002)*, coordinades per Herminia Planisi Gili i Margalida Rosselló Gaià. Palma: Universitat de les Illes Balears i Govern de les Illes Balears.
- RAMIS PUIG-GRÒS, Andreu; ROSSELLÓ BORDOY, Guillem (2007). «Toponímia precatalana a Llorito», *XX Jornada d'Antroponímia i Toponímia*, coordinada per Ramon Bassa i Martín, Herminia Planisi Gili i Aina Vallès Moragues. Palma: Universitat de les Illes Balears i Govern de les Illes Balears.
- ROSELLÓ, Ramon (1987). *Notes històriques de Calvià. Segles XIII-XVI*. Mallorca: Ajuntament de Calvià.
- ROSELLÓ, Ramon; FERRER, Rafel (1977). *Història de Manacor, I. Segle XIII*. Mallorca.
- ROSELLÓ, Ramon; ALBERTÍ, Jaume (1995). *Bunyola en el segle XIII*. Mallorca.
- ROSELLÓ VAQUER, Ramon (1973). *Notes històriques de Santanyi*. Santanyi.
- (1978). *Història de Manacor. Segle XIV*. Mallorca.
- (1985). *Sant Joan. Segles XIII-XV (Notes històriques)*. Sant Joan.
- (1987). *Notes històriques de Calvià. Segles XIII-XVI*. Calvià: Ajuntament de Calvià.
- (1995a). *Aportació a la història de Pollença. El segle XIII*. Mallorca.
- (1995b). *Bunyola en el segle XIV*. Mallorca.
- (1995c). *Vilafranca abans d'esser Vilafranca*.
- (1998a). *Breus notes històriques de Caimari*. Mallorca.

- (1998b). *Alaró en els segles XV-XVI*. Mallorca.
 - (1998c). *Montuïri abans i després de 1300*. Mallorca.
 - (1998d). *Noticiari d'Algaida (Castellitx a l'Edat Mitjana)*. Mallorca.
 - (1998e). *Noticiari de Calvià*. Mallorca.
 - (1998f). *Noticiari de sa Pobla (Huialfàs a l'Edat Mitjana)*. Mallorca.
 - (1998g). *Noticiari de Selva*. Mallorca.
 - (2000). *Noticiari de Son Vives*. Mallorca.
 - (2001a). *El rei En Jaume II de Mallorca i el seu temps (Documentari)*. Felanitx.
 - (2001b). *La ciutat de Mallorca en el segle XIII (Documentari)*. Felanitx.
 - (2002). *Noticiari de Castell-llubí*. Llubí.
 - (2003). *Noticiari de Castell-llubí*. Llubí.
- ROSSELLÓ VAQUER, Ramon; VAQUER BENNASAR, Onofre (1991). *Història de Manacor. El segle XVI*. Mallorca.
- ROSSELLÓ VERGER, V. M. (1961-1962). «Anotacions a la toponomàstica del migjorn i xaloc de Mallorca», *Boletín de la Sociedad Arqueológica Luliana*, XXXII: 25-47. Palma.
- ROTGER Y CAPLLONCH, Mateo (1967). *Historia de Pollensa*, vol. I. 2ª edició. Palma de Mallorca.
- VALERO I MARTÍ, Gaspar (2008). *Els noms de fora porta de la ciutat de Mallorca. Toponímia documentada del terme de Palma (1230-1901)*. Palma: Ajuntament de Palma.
- VENY, Joan (1996). *Onomàstica i dialectologia*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Biblioteca Serra d'Or.

Cosme Aguiló

cosmeaguilo@hostalpalmaria.com